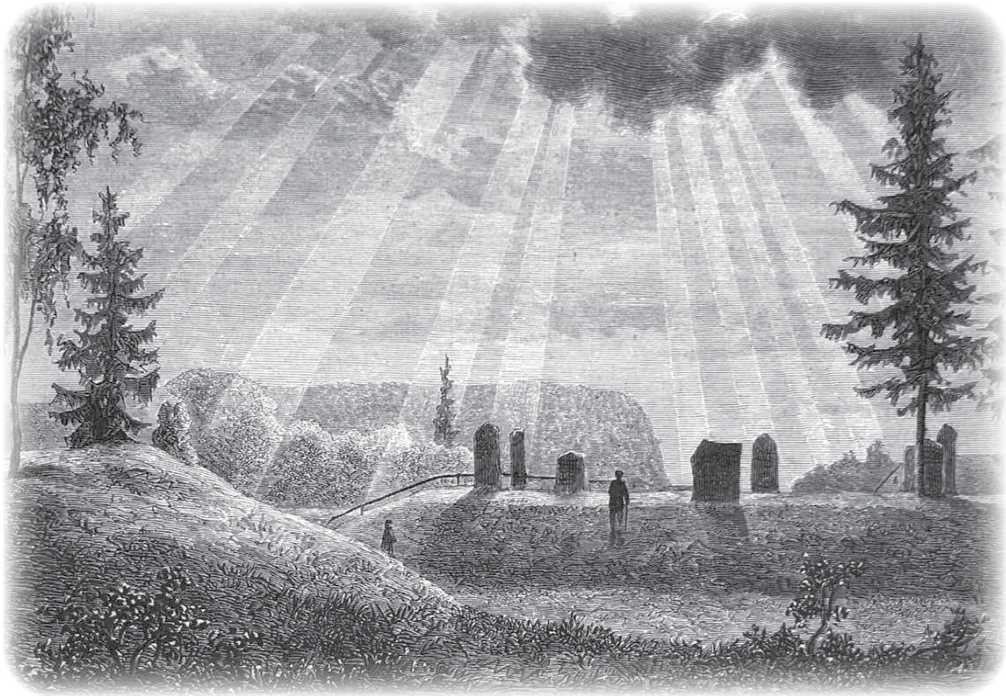

HÄSTEVADS STENAR

1873

Hästevads stenar
– Återutgivning
av text från 1873

av **Claes Johan Ljungström**

Redaktör: Josef Robertsson

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand
Virvelvind Förlag, Lysekil
Mer info: www.e-boksforlaget.se

Förord

En av Sveriges märkligaste platser ligger vid de mäktiga stupen vid Halleberg.

I den här e-boken får du läsa om domarringen Hästevads stenar och platsen som pekats ut som verklighetens Valhall.

När den här texten skrevs på 1870-talet så hade man precis förstört stora delar av fornlämningen Hästevads stenar utanför Vänersborg.

Här låg tidigare ett stort gravfält som fick ge plats för den nya och moderna järnvägen. Kvar finns en spännande domarring på en liten hög, bara några meter från de ännu använda tågspåren.

Det här är en av Sveriges mest mystiska forntida platser. Gamla myter och legender berättar om ättestupor och en damm där offren ska ha tvättats.

I den här e-boken får du läsa mer om den här platsen och dess legender. Mest spännande är att området pekats ut som förebilden till den fornnordiska mytologins Valhall.

Skildring av Hästevads stenar

Den här texten publicerades ursprungligen år 1873 i tidskriften "Svenska Familj-Journalen" med rubriken "Ättestupan och 'Hästevads stenar' vid Halleberg". Författare till texten är Claës Joh. Ljungström (1819–1882).

Nästan hvarje lärobok i svenska historien har det påståendet, att man icke vet när Sverige började bebyggas. Om den saken lär man väl också komma att få förblifva i okunnighet. Visserligen visa oss mångahanda arkeologiska förhållanden, att det är långt före den kristna tidsräkningen som här funnos både folk och kultur, men huru långt före denna det så var, lär icke kunna uppsåras. Dock spåras olika folkstammar, som genom tiderna framgått öfver vårt land; och efter de minnen, hvilka de lemnat, indelar fornforskaren tiden, hvarunder Sverige haft befolkning, i trenne åldrar: *stenåldern*, *bronsåldern*, *jernåldern*, hvilka likväl icke obetydligt inga i hvarandra, så att något bestämdt afslutande af den ena och börjande af den andra svårligen kan utsättas. Jemförelsen mellan fynden och begravningsplatserna från dessa åldrar hos oss samt dylika från och i andra länder kan till

god del, och skall än vidare, i den mån den arkeologiska antropologien utvecklas, gifva vid handen hvilka folk, som här haft sina bopålar, men det noggranna bestämmandet af tiden för deras vistande här möter åtminstone ännu rätt stora svårigheter.

Talrika minnesmärken – i mängd och i egenskap olika i olika landskap – af framfarna släkten finnas, och allt flera komma årligen i dagen, och kännetecken visa sig efter folk såväl med olika kultur, som af olika ras.

Den ras, hvilken af Sveriges befolkning äfven synes hafva varit den äldsta såsom ock stått på lägsta kulturgraden, har man kallat stenålderns folk. Dess vapen och verktyg voro endast af sten, såsom flinta, der det på denna var tillgång, eller andra hårda stenarter.

Kom så *bronsålderns* folk, som äfven begagnade sten till vapen m. m., men ock kände den af koppar och tenn sammansatta metallen, som nämnes brons, hvaraf svärd och spjut, prydnader och husgerådsting o. s. v. förfärdigades.

Denna period efterföljdes af *jernåldern*, då jernet blef känt och begagnadt.

Hufvudsakligast under sednare bronsålderstiden och förra delen af jernåldersperioden var det som liken brändes och askan samlades i en ler-urna eller annat kärl eller emellan några mindre stenskifvor samt sattes i en hög, hvilken deröfver upkastades. Omkring eller på högen restes understundom en rundel af stenar (minnesstenar, vårdstenar) och denna rundel nämnes ofta med namnet »Domarering».

Sådana högar, vanligast kallade *Ättehögar*, firmas talrikast i södra och mellersta Sveriges landskaper; och af de landskap, som hysa de flesta, är *Westergötland* ett.

Der, och synnerligast i slättlandsdelarne samt närmast intill och i trakterna af de så kallade öfvergångs-formationsbergen såsom Hunne- och Halleberg, Kinnekulle, Billingen, Olle- och Mösseberg m. fl., men äfvenväl i närheten af de större, vare sig stillastående eller flytande vattnen, till och med in i skogs- och bergsbygderna, finner man dessa begravningsplatser, stundom i hög vid hög till fyratio- och femtiotal, på samma gång i samma nejd det finnes grafvar från den egentliga stenåldern.

Hela Westergötland är sålunda en af urminnes tid befolkad bygd.

Vissa delar hafva dock haft både tidigare och talrikare inbyggare.

Sådana delar äro, enligt hvad förut är antydt, de, hvilka ligga närmast vattnen, såsom vid Göta elf, vid Wenern, vid de öfriga strömdragen, – minst vid Wettern. Vattnen voro vägarne, utefter hvilka folken drogo fram. Stränderna blefvo sålunda först befolkade. – Sådana delar äro också nejdena invid de höga bergen, der, såsom ännu i dag, ängderna voro fagrast och behagligast, äfvensom, så snart jord började odlas, man fann att jordmånen var bördigast.

Häraf skälet till de på sådana ställen talrika fornlemningarne af grafkamrar, hällegrafvar, kummel, ättehögar, minnesstenar, domareringar och slutligen runstenar.

Att i trakten af Trollhättan, detta af ålder i och vid Göta elf bekanta ställe, skola finnas åtskilliga sådana fornlemningar faller sig sålunda helt naturligt. De träffas också talrika i den nejden. Vid Tunhems prestgård äro ättechögar och stensättningar nära intill foten af Hunneberg, vid egendomen Nygård, äfven i bergets närhet, och vid Forstena-släktens gamla stamgård äro flera ättechögar.

Den vackraste stensättningen i orten är dock den, som finnes vid foten af Halleberg belägen utmed så väl allmänna landsvägen som jernvägen emellan Wenersborg och Herrljunga, och hvilken vanligen kallas *Hästevads stenar*, hvilket namn är taget efter den närbelägna gården *Hästevadet*.

Denna stensättning, som finnes på en öfver den omgifvande marken föga upphöjd samt till toppen utjemnad ättechög, som likväl nu mera synes högre, än den i verkligheten varit, derigenom att den blifvit kringgräfd för erhållande af grus vid Uddevalla-Wenersborg-Herrljunga-jernvägens framdragande härstädes, är alldeles rund och har en diameter af *trettio* alnar. Dess omkrets är sålunda *nittio* alnar, och stenarne, åtta till antalet, stå lika långt, nämligen något öfver *tolf* alnar ifrån hvarandra. Dessa stenar äro synbarligen tagna från det närbelägna Halleberg, ty de bestå af samma materia, som bergets öfre och mäktigaste lager, nämligen *trapp*.

Den sydligaste stenen, hvilken står så nära jernvägen, hvilken här har en djup »skärning», att en undermurning måst göras på det kullens sida med stenen icke måtte utfalla på vä-

gen, är fem och en half fot hög, och följer man sedan stensättningen härifrån rättsols, befinnas de öfrige hafva den resp. höjden af åtta, sex, sju, sex, sex, åtta, sju fot. Den nordostliga stenen är en sju fot bred och slät håll, ofvanifrån och nedigenom itu, men sammansatt med fyra jernkrampor, af hvilka de tre nedre bortkommit genom sådana, som icke förmått skilja mellan mitt och ditt.

Å denna stenhäll är inhuggen en inskription, som vittnar om fornforskningens ståndpunkt och aktningen för våra fornminnen för mer än hundra år sedan. Skriften, må, för att aflägga detta vittnesbörd, här anföras. Den lyder:

UPPÅ KONUNG
ADOLPH FREDRIKS
OCH DROTNING
LOVISA ULRICAS
BEFALLNING NÄR DE DEN 8 AUGUSTI 1754
BESÅGO DETTA STÄLLET
BLEF DENNE DÅ KULLFALLNE STE
NEN UPPREST AF LÄNETS
HÖFDINGE GREF
ADOLPH MÖRNER.

Någon annan inskrift har ingen af dessa stenar, för såvidt man icke gifver akt på en mängd i mossan på dem ritade namnteckningar.

Trettio alnar öster om denna med minnesstenar planterade hög är en annan äfven af trettio alnars diameter. Denna är dock i toppen illa tilltygad, endera af skattgräfvare eller – kanske af jernvägsarbetare.

Norr och nordost härifrån, på ungefär ett hundra alnars närmaste afstånd, resa sig de lodräta klippväggarne af Halleberg, och här är, enligt sägen, *Hallebergs Ättestupa*.

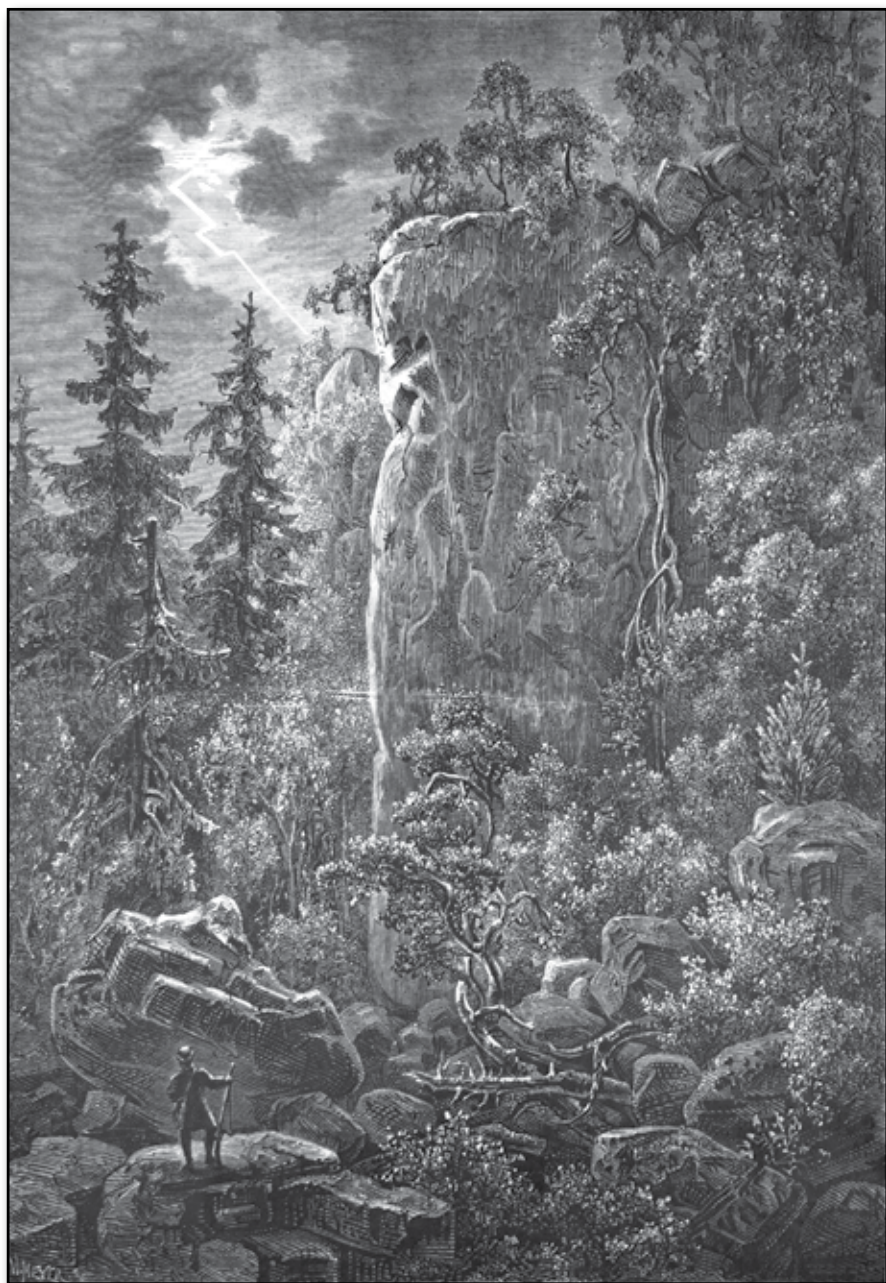
Dock må nämnas, att lika höga branter finnas på flera ställen af berget, såsom synes, ehvad man färdas på lands- eller jernvägen, hvilka gå nästan parallelt med hvarandra genom den dalgång, som här är emellan Hunne- och Halleberg, och hvilken synbarligen i urtiden uppkommit derigenom, att vid

någon jordrevolution Halleberg remnat af ifrån Hunneberg.

Den ifrågavarande ättestupan, »Hälleklint» kallad, är nära nittio alnar hög från berggraset derunder till öfversta kanten. Sjelfva berggraset, hvare de utför ättestupan sig fordomdags nedkastande ofelbart måste hafva blifvit krossade emot de hvassa och kantiga stenarne, har en höjd lodrätt taget af omkring tjugu alnar.

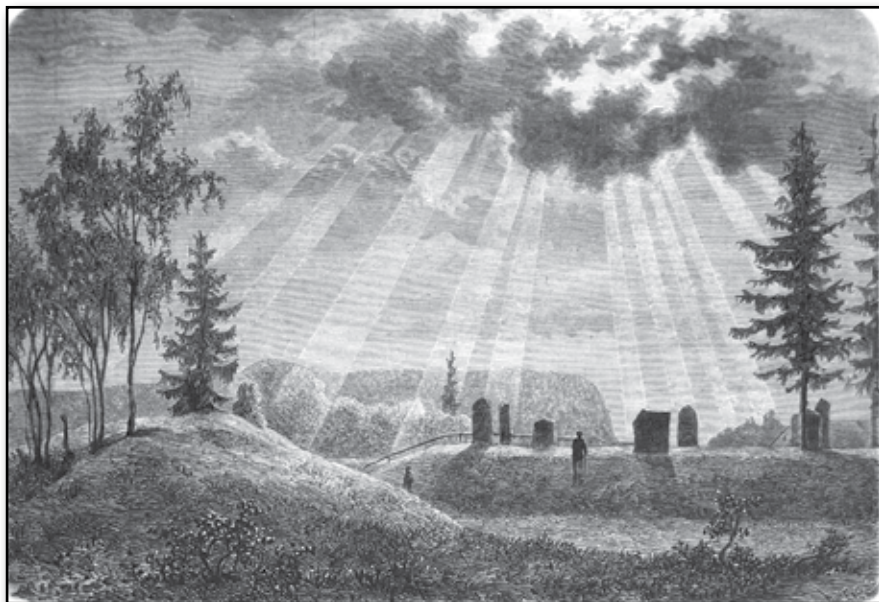
Nedanför ättestupan är uti rak linie emellan denna och ättehögarne en liten oval dam af fyratio alnars längd och tjugu alnars bredd, som bär namnet *Odens dam* och som nästan aldrig uttorkar. Säggen är att här tvåddes liken efter dem, som sökande Wallhall gåfvo sig utför ättestupan.

Utsigten redan från ättehögarne, men ännu mera från ättestupans klint, helst åt sydvest utöfver Karteneds och Sandgärdets egendomars dels framåt Nygård utmed Hunnebergs branter, dels öfver slätten åt Rånnum och Göta elf samt Trollhättan, på hvars vestra sida skogb eklädda bergkammars te sig, är hänförande för den, som har ett för det sköna i skapelsen öppet sinne.

Klipp-parti i Hallebergs Ättestupa.

(Teckning af C. S. Hallbeck.)

"Hästevads Stenar" vid Halleberg.

(Teckning af C. S. Hallbeck.)

Viktiga ord och personer

Adolf Fredrik.

[1710–1771] Svensk kung från 1751 till sin död 1771. Blev vald till svensk kung under en period av stormiga politiska strider i Sverige. Under hans tid minskade kungens makt och efter ett misslyckat kupp försök 1756 minskades makten ytterligare.

Aln.

Längdmått. En aln är 59 cm.

Fot.

Längdmått. En fot motsvarar 29,6 cm.

Hallbeck, Carl Svante.

[1826–1897] Svensk illustratör från Göteborg som startade Ny Illustrerad Tidning. Flyttade till USA på 1860-talet som tecknare för Svenska Familj-Journalen. Var framför allt specialiserad på avbildningar av städer samt historiska byggnader och platser.

Ljungström, Claes Johan.

[1819–1882] Svensk präst och arkeolog. Arbetade under

större delen av sitt liv som präst i olika delar av Västergötland. Var en av grundarna av Västergötlands fornminnesförening och kämpade ivrigt för att skydda och bevara landskapets fornlämningar.

Lovisa Ulrika.

[1720–1782] Svensk drottning under åren 1751–1771 under äktenskapet med kung Adolf Fredrik. Lovisa Ulrika var dotter till den preussiske kungen Fredrik Vilhelm I. Hon försökte år 1751 genomföra en statskupp som skulle ge mer makt åt kungen.

Mörner, Adolf.

[1705–1766] Svensk greve, jurist, landshövding och krigsråd. Tjänstgjorde som landshövding i bland annat Stockholms län, Älvsborgs län och Nerikes och Värmlands län.

Fler böcker från E-boksforlaget.se

Här är några flera e-böcker från E-boksforlaget.se

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

På vår sajt hittar du mer information om böckerna samt länkar.

Ett urval av våra e-böcker

001	"Greby gravfält – det vackraste gravfältet i Sverige"	011	"Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
002	"222 galna fakta om filmstjärnor och kändisar"	012	"Forn tidens perioder" (1892)
003	"99 galna fakta du inte visste om bad"	013	"Skäggets historia" (1893)
004	"Hollyhotell – triviaboken om kändisar på hotell"	014	"Midvinterns solfest" (1894)
005	"Solgudens yxa och Tors hammare" (1899)	015	"Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
006	"Svenska djur i folktron" (1898)	016	"Bohusläns bygdeborgar" (1909)
007	"Galna väderrubriker – 155 exempel från kvällstidningarna"	017	"Bohuslänska hällristningar" (1879)
008	"Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)	018	"Kattens kulturhistoria" (1882)
009	"Galna rockstjärnor – 199 otroliga fakta från pop- och rockvärlden"	019	"Ett besök i Venedig år 1878"
010	"250 galna fakta om fotbolls-VM"	020	"Strandgatan i Visby år 1879"
		021	"Märkliga orter i Sverige" (1883)
		022	"Resa på Dalslands kanal år 1877"
		023	"Nyköpings slott" (1877)
		024	"Djurens sömn" (1889)
		025	"Katten i forntida Egypten" (1889)
		026	"Ett besök i Marstrand år 1882"
		027	"Runlejonet i Venedig" (1871)

- 028 "Dryckenskapens faror" (1894)
- 029 "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- 030 "En utflykt på Mälaren år 1871"
- 031 "Kelternas historia" (1883)
- 032 "Jack Uppsprättaren – Världens första bok om seriemördaren Jack the Ripper" (1889)
- 033 "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- 034 "Ett dygn på månen år 1870"
- 035 "Blomsterspråket" (1888)
- 036 "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- 037 "Fynden i Troja" (1878)
- 038 "Skildring af Vestergötland år 1882"
- 039 "Kalmar slotts historia" (1880)
- 040 "Ett besök i Södertälje år 1881"
- 041 "En färd på Donau år 1882"
- 042 "Ringmuren i Visby" (1874)
- 043 "Skildring av Värmland år 1882"
- 044 "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter "
- 045 "Om julens härkomst" (1899)
- 046 "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- 047 "Julen i Skåne på 1820-talet"
- 048 "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- 049 "Skildring av Göteborg år 1882"
- 050 "Skildring av Halland år 1882"
- 051 "Skånska fornminnen" (1853)
- 052 "Norrköpings historia" (1871)
- 053 "Ett besök i Waxholm år 1870"
- 054 "Förbindelse mellan Skandinavien och västra Europa före Kristi födelse" (1889)
- 055 "Vadstena slott" (1875)
- 056 "Skildring av Island" (1870)
- 057 "Husaby kyrka" (1899)
- 058 "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- 059 "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- 060 "Ett besök i Rom år 1870"
- 061 "Orkidéernas historia" (1894)
- 062 "Besök på Helgoland år 1874"
- 063 "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- 064 "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- 065 "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- 066 "Guide till Uppsala år 1875"
- 067 "Skildring av Blekinge år 1882"
- 068 "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- 069 "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- 070 "Skildring av Bohuslän år 1882"
- 071 "Gripsholms slott" (1877)
- 072 "Skildring av Dalsland år 1882"
- 073 "Skildring av Närke år 1882"
- 074 "Skildring av Öland år 1882"
- 075 "Lyxens historia" (1870)
- 076 "Skildring av Stockholm år 1882"
- 077 "Sveriges 33 mest sevärda vikingaplatser"
- 078 "Skildring av Västmanland år 1882"

- 079 "Skildring av Härjedalen år 1882"
- 080 "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- 081 "Ett besök i Visby år 1906"
- 082 "Skildring av Gästrikland år 1882"
- 083 "Skildring av Jämtland år 1882"
- 084 "Gaffelns historia" (1889)
- 085 "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- 086 "Gråfkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- 087 "Bohus fästning" (1869)
- 088 "En resa på Rhen år 1866"
- 089 "Skildring av Gotland år 1882"
- 090 "Falu grufvas historia" (1864)
- 091 "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- 092 "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- 093 "Sveriges hundraser" (1880)
- 094 "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- 095 "Borgholms slottsruin" (1878)
- 096 "Vårt solsystem" (1878)
- 097 "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- 098 "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)
- 099 "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- 100 "Hilmas Alaska" Resguide till guldgräverskans trädgård av cement.
- 101 "Skildring av Ångermanland 1882"
- 102 "Ölands fornminnen" (1874)
- 103 "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- 104 "Tors hammare" (1872)
- 105 "Skildring av Dalälven år 1876"
- 106 "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- 107 "Hällristningarnas ålder" (1869)
- 108 "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- 109 "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- 110 "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- 111 "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- 112 "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- 113 "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- 114 "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- 115 "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- 116 "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- 117 "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- 118 "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet. "
- 119 "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"
- 120 "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- 121 "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- 122 "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- 123 "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulle patienten"
- 124 "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"

- 125 "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- 126 "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- 127 "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- 128 "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- 129 "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"
- 130 "Skildring av Södermanland år 1882"
- 131 "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- 132 "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- 133 "Ett besök i Ystad år 1872"
- 134 "Petras helgedomar" (1921)
- 135 "Ett besök i Boxholm år 1885"
- 136 "Resor med luftballong år 1873"
- 137 "Ett fartyg från vikingatiden – fyndet av Tuneskeppet 1867"
- 138 "Skildring av Östergötland år 1882"
- 139 "Ännu fler galna rockstjärnor – 200 otroliga fakta från pop- och rockvärlden"
- 140 "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- 141 "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"
- 142 "Guide till biskötsel" (1885)
- 143 "Ett besök i Roms katakomber år 1870"
- 144 "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- 145 "Citatboken. 222 kändisar om sin ålder och om att bli gamla"
- 146 "SVT-skandaler 1. Den otroliga historien: Så blev "På spåret" filmerna olagliga"
- 147 "Fyra skadade är mindre än fem döda – 444 tjuvlyssnade citat på en kvällstidning"
- 148 "Sherlock Holmes: En studie i rött"
- 149 "Forn tidens sjörövare i Medelhavet" (1870)
- 150 "33 Viking places to visit in Sweden – guidebook to ruins and museum"